

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA HRUBIESZÓW

za lata 2019 - 2020

*Opracował: Wydział Oświaty i Kultury
Urzędu Miasta Hrubieszów*

HRUBIESZÓW, WRZESIEŃ 2021

Spis treści:

1. Wprowadzenie	3
2. Podstawa prawna oraz cel sporządzenia sprawozdania	8
3. Metodologia	9
4. Realizacja zadań określonych w GPOnZ	10
5. Podsumowanie	38

1. Wprowadzenie

Zgodnie z założeniami ustawy o samorządzie gminnym – jednym z podstawowych zadań własnych gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Realizacja tego zadania powinna opierać się na działaniach nakierowanych na inicjowanie, wspieranie i koordynowanie prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Dziedzictwo kulturowe jako jeden z podstawowych aspektów życia i działalności człowieka, kształtuje związki międzyludzkie i określa tożsamość i świadomość społeczności. Obiekty zabytkowe stanowią cenny element kultury, który wpływa na kształtowanie otoczenia człowieka współczesnego i mający wszechstronny wpływ na jego życie codzienne. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa – należycie pielęgnowane i wykorzystane – powinno stanowić jeden z głównych czynników rozwoju życia społeczno-gospodarczego. Działania te winny odbywać się w harmonii z działaniami gospodarczymi i społecznymi oraz zapewniać ochronę dziedzictwa kulturowego środkami prawnymi, takimi jak odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz finansowymi, poprzez przeznaczenie części budżetu gminy na ochronę zabytków.

W celu określenia priorytetów miasta w odniesieniu do własnego dziedzictwa kulturowego (uwzględniających lokalne uwarunkowania), a także mając na względzie wskazanie instrumentów niezbędnych do realizacji tej polityki w okresie czteroletnim – Rada Miejska w Hrubieszowie, uchwałą Nr X/91/2019, przyjęła w dniu 26 czerwca 2019 r. **Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Hrubieszów na lata 2019 – 2022** (zwany dalej GPOnZ).

Przedmiotem programu jest dziedzictwo kulturowe znajdujące się w granicach administracyjnych Hrubieszowa. Są to zarówno pojedyncze obiekty, jak i zespoły budowli, strefa, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobraz miejski, obszary kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców, zdefiniowane poprzez wpis do rejestru zabytków i w formie gminnej ewidencji zabytków. GPOnZ opracowywany został na cztery kolejne lata (2019 – 2022), tym samym zadania w nim wskazane nie wyczerpują wszystkich zagadnień związanych z problematyką ochrony zabytków w Gminie Miejskiej Hrubieszów. Część tych rozwiązań będzie wymagała kontynuacji w kolejnej perspektywie.

Należy również zaznaczyć, że GPOnZ jest dokumentem uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w mieście, takich jak: miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego czy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Hrubieszów na lata 2019 – 2022 uzyskał pozytywną opinię Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Ze względu na fakt, iż GPOnZ zakłada podejmowanie działań obejmujących swym zasięgiem wiele obszarów – **program ten jest realizowany przez różne komórki organizacyjne Urzędu Miasta Hrubieszów** (zgodnie z zakresem merytorycznym określonym w regulaminie organizacyjnym urzędu), a także przy wsparciu wybranych jednostek organizacyjnych.

Poniższa tabela przedstawia określone w GPOnZ priorytety i kierunki działań wraz ze wskazaniem realizujących je komórek organizacyjnych.

Realizowane przez Miasto Hrubieszów inwestycje związane z ochroną zabytków:	
	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja projektu pn.: „<i>Rewitalizacja Śródmieścia Hrubieszowa szansą na eliminację zjawisk kryzysowych oraz ożywienie społeczno-gospodarcze miasta</i>”. (WIR) Remont budynku dawnego Syndykatu Rolniczego w Hrubieszowie. (WIR)
Priorytet I OCHRONA I REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
Kierunki działań:	Zadania:
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Lublinie, Delegatura w Zamościu w zakresie dbałości o obiekty zabytkowe oraz w zakresie samowoli budowlanych. (WNP, WIR, WOK) Rewaloryzacja układu urbanistycznego (sieci ulicznej miasta w obrębie wyspy), w tym: <ul style="list-style-type: none"> uczynienie dawnego układu komunikacyjnego w celu zachowania łączności przestrzennej i komunikacyjnej na obszarze Śródmieścia; (WNP) utrzymanie istniejącej konfiguracji terenu i zakazu zabudowy w rejonie wąwozów u podnóża skarpy; (WNP) rekultywację zieleni na skarpach; (WGK) utrzymywanie historycznej parcelacji. (WNP) Rehabilitacja zabudowy dawnego rynku lokacyjnego, zachowanie zabytkowej zabudowy murowanej oraz przeciwdziałanie zjawisku zastępowania dawnej zabudowy obiektami nie zharmonizowanymi z lokalną tradycją zabudowy historycznej. (WNP) Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich zabytków stanowiących własność gminy (w miarę posiadanych do dyspozycji środków finansowych w budżecie oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych) oraz dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy (WIR, WGK) (podjęcie stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowe przy zabytkach - WOK): <ul style="list-style-type: none"> rewitalizacja zabytkowych kramów "Sutki" (własność prywatna i Gminy Miejskiej Hrubieszów); remont budynku dawnego Syndykatu Rolniczego (własność Gminy Miejskiej Hrubieszów od września 2018 r.); renowacja zabytkowych podziemi i oddanie ich do użytku na cele turystyczne; odnowienie domu Wiktora Zina (ul. Kilińskiego 10) i utworzenie w tym miejscu np. miejsca spotkań artystów (własność prywatna).

	<ul style="list-style-type: none"> Prace porządkowe na cmentarzach znajdujących się na terenie miasta. (WOK) Podejmowanie starań o uzyskanie środków finansowych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy pochodzących ze środków unijnych i budżetu państwa. (WIR) Coroczne przeznaczanie środków z budżetu miasta na dotacje na renowację zabytków wpisanych do rejestru zabytków. (WOK) Ochrona stanowisk archeologicznych poprzez zachowanie w stanie istniejącym z zakazem ingerencji mechanicznej w ich strukturę. Obowiązek ochrony odkrytych przypadkowo znalezisk, zabezpieczenia ich i powiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o dokonanych odkryciach. (WNP)
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> Wszystkie zabytki rejestrowe oraz ewidencyjne należy umieszczać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. (WNP) Wszystkie prace ingerujące w substancję zabytkową powinny być zaopiniowane przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (zabytki ewidencyjne) lub powinny uzyskać decyzję na prace (zabytek rejestrowy). (WIR, WNP, WGK, WOK) Prace przy zabytkach rejestrowych powinny być wykonywane pod nadzorem konserwatorskim. (WIR, WNP, WGK, WOK)
PRIORYTET II	
KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO I JEGO OCHRONA	
Kierunki działań:	Zadania:
Ochrona krajobrazu kulturowego i poprawa ładu przestrzennego	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona panoramy miasta i stref ekspozycji, w tym: <ul style="list-style-type: none"> zachowanie w obrębie wyspy istniejących dominant; (WNP, WGK) zachowanie łąk otaczających wyspę przez oblewającą rzekę Huczwę (WNP, WGK) utrzymanie wzgórza cerkiewnego otoczonego wąwozami skierowanymi ku rzece oraz wzgórza sąsiedniego; (WNP, WGK) zachowanie historycznej zieleni komponowanej przy dawnych założeniach dworskich; (WGK) ustalenie strefy ochrony widokowej obejmującej układ urbanistyczny wyspy, w tym ochrona przedpoła ekspozycji widokowej, zakaz wprowadzania elementów dominujących oraz usunięcie elementów degradujących widok. (WGK, WNP) Ochrona wartościowej tradycyjnej zabudowy w obszarze miasta, poprzez ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w tym odnawianie starych budynków, zgodne z zachowaniem oryginalnego wyglądu bryły i elewacji. (WNP) Ograniczenie wprowadzania i wielkości reklam oraz elementów informacji wizualnej w historycznym układzie urbanistycznym poprzez: określenie gabarytów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, stosowanie elementów o najwyższych standardach estetyczno-technicznych i elementów wolnostojących w skali adresowanej do odbiorców pieszych. (WNP)

	<ul style="list-style-type: none"> • Egzekwowanie zapisów określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W przypadku uchwalania nowych planów, niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego. (WNP) • Aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Hrubieszów ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb zachowania krajobrazu kulturowego gminy miejskiej. (WNP) • Zadania dla gminnej ewidencji zabytków: (WOK) <ul style="list-style-type: none"> - uzupełnienie GEZ o stanowiska archeologiczne; - zakładanie nowych kart adresowych w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy miejskiej; - systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną; - propozycje skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji; - udostępnianie opracowanych kart adresowych do celów projektowych i badawczych dla służb i podmiotów opracowujących wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy inne programy: np. rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami; - złożenie sprawozdania z realizacji założeń Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, - zamieszczenie wykazu GEZ i Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na stronie internetowej Miasta Hrubieszów.
--	--

Priorytet III
PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PIELĘGNACJA TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ

Kierunki działań:	Zadania:
Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnianie informacji o zabytkach i działaniach promocyjnych na stronie internetowej Urzędu Miasta. (WOK -> WSP) • Udostępnianie informacji o zabytkach i innych działaniach związanych z dziedzictwem kulturowym na stronie Informacji Turystycznej. (WOK -> WSP) • Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwości pozyskiwania środków na odnowę zabytków wpisanych do rejestru zabytków. • Wspieranie wszelkich przejawów działalności kulturowej i kulturotwórczej, w tym przetrwałych tradycji, obrzędów, stroju ludowego oraz współczesnych form kontynuacji tradycji lokalnych. (WOK, WSP, HDK, MBP, SP1, SP2, SP3) • Stworzenie produktu, specyficznego tylko dla miasta - stworzenie "szlaku literackiego Hrubieszowa", który dałby szansę rozwoju zintegrowanej oferty dla odwiedzających. (MBP, WOK -> WSP) • Współorganizowanie wszelkiego rodzaju wystaw poświęconych historii oraz ochronie obiektów zabytkowych miasta. (WOK, WSP, HDK, MBP, SP1, SP2, SP3) • Organizowanie konkursów artystycznych poruszających tematykę zabytków. (HDK, MBP, WOK, WSP)

	<ul style="list-style-type: none"> • Publikacja wydawnictw poświęconych zabytkom, ludziom związanym z Miastem, itp. (WOK -> WSP, HDK, MBP) • Promocja obiektów zabytkowych podczas uroczystości na terenie Miasta. (HDK, MBP, WSP, WOK)
Promocja dziedzictwa kulturowego gminy służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja ponadlokalnej marki GOTANIA regionu hrubieszowsko - tomaszowsko - zamojskiego. (WOK -> WSP) • Wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego Gminy. (WSP, WOK) • Promocja i rozwój istniejących szlaków turystycznych. (WSP, WOK) • Promocja i rozwój bazy turystycznej. (WSP, WOK) • Stworzenie interaktywnej mapy dziedzictwa kulturowego. (WSP, WOK) • Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw, seminariów i innych działań propagujących wiedzę o historii i kulturze materialnej gminy. (WSP, WOK, HDK, MBP, SP1, SP2, SP3)

Objaśnienie użytych skrótów:

- WOK** – Wydział Oświaty i Kultury (do 31 stycznia 2021 r. Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji – OKS)
- WNP** – Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego
- WIR** – Wydziału Inwestycji i Rozwoju
- WGK** – Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
- WSP** – Wydział Komunikacji Społecznej, Turystyki i Promocji (od 01.02.2021 r. w związku ze zmianą regulaminu organizacyjnego Urzędu Miasta – Wydział WSP przejął część zadań realizowanych dotychczas przez Wydział OKS)
- HDK** – Hrubieszowski Dom Kultury
- MBP** – Miejska Biblioteka Publiczna
- SP1** – Szkoła Podstawowa Nr 1
- SP2** – Szkoła Podstawowa Nr 2
- SP3** – Szkoła Podstawowa Nr 3

2. Podstawa prawna oraz cel sporządzenia sprawozdania

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.), Burmistrz Miasta zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go Radzie Miejskiej.

Celem tego opracowania jest przedstawienie Radzie Miejskiej w Hrubieszowie zakresu dotychczas podjętych działań oraz przyjętych rozwiązań formalnych, co umożliwi dokonanie oceny stanu zaawansowania realizacji GPOnZ, a także pozwoli na sformułowanie wniosków na potrzeby gminnych dokumentów strategicznych, w tym również kolejnego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje opis jedynie tych zadań, które były realizowane w okresie od dnia wejścia w życie GPOnZ (tj. 26 czerwca 2019 r.) do dnia 31 grudnia 2020 r.

3. Metodologia

Zgodnie z określonymi w GPOnZ zasadami oceny realizacji programu – proces osiągnięcia wytyczonych celów powinien być monitorowany poprzez analizę stopnia ich realizacji. Analiza ta dokonywana jest co 2 lata, w chwili sporządzania przez Burmistrza Miasta sprawozdania z realizacji programu.

Ocena poziomu realizacji GPOnZ winna uwzględniać m.in.:

- ✓ bieżący monitoring gminnej ewidencji zabytków uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- ✓ ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych,
- ✓ ocenę prac związanych z opracowaniem aktów prawa miejscowego dla terenów o wysokich wartościach kulturowych,
- ✓ ocenę aktywności kulturalnej lokalnej społeczności, w tym ocena przedsięwzięć folklorystycznych i zainteresowań tradycyjnym rękodziełem,
- ✓ ocenę aktywności placówek kulturalnych (Miejskiej Biblioteki Publicznej, Hrubieszowskiego Domu Kultury),
- ✓ ocenę wykorzystania i funkcjonowania szlaków turystycznych oraz towarzyszącej im infrastruktury,
- ✓ ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych,
- ✓ ocenę kontaktów z właścicielami obiektów w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Niniejsze sprawozdanie zostało sporządzone na podstawie danych i informacji uzyskanych z poszczególnych Wydziałów Urzędu Miasta Hrubieszów oraz wybranych jednostek organizacyjnych.

4. Realizacja zadań określonych w GPOnZ

4.1. Realizacja projektu pn.: „Rewitalizacja Śródmieścia Hrubieszowa szansą na eliminację zjawisk kryzysowych oraz ożywienie społeczno – gospodarcze miasta”

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Inwestycji i Rozwoju

Projekt współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020, w ramach konkursu Modelowa Rewitalizacja Miast (MRM) – realizowanego przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (obecnie Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej). Projekt będzie polegał na wykorzystaniu dziedzictwa kulturowego miasta przy wsparciu wielu podmiotów, jako narzędzia do ożywienia społeczno-gospodarczego, rozwoju przedsiębiorczości i turystyki poprzez:

- rewitalizację historycznej zabudowy miasta i połączenie jej z odtworzeniem oraz zagospodarowaniem murowanych podziemi – w ramach tego zadania pierwszym działaniem było wykonanie inwentaryzacji i opracowanie wstępnej koncepcji zabezpieczenia i zagospodarowania murowanych podziemi oraz opracowano dokumentację techniczną, która w przyszłości będzie wykorzystana do złożenia wniosku o dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych; w 2020 r. został złożony do Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej wstępny wniosek na II etap MRM;
- podjęcie działań zmierzających do utworzenia przez Gminę Miejską Hrubieszów własnego podmiotu ekonomii społecznej;
- opracowanie procedury i systemu wsparcia dla przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego oraz wypracowanie modelu rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego o własności prywatnej – w ramach MRM wypracowano model w odniesieniu do hrubieszowskich Sutek, którego celem było określenie ścieżki postępowania służącej wykonaniu remontu nieruchomości będącej prywatną własnością; w 2020 r. został złożony do Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej wstępny wniosek na II etap MRM;
- wykonanie remontu dwóch lokali w hrubieszowskich „Sutkach” (szczegółowy opis realizacji tego zadania znajduje się w pkt. 4.4.1.).

Na obszarze rewitalizacji planowane było również zagospodarowanie budynków na cele społeczno-gospodarcze. Budynek przy ul. 3 Maja 15A przeznaczony będzie na działalność **Centrum Aktywności Lokalnej**, w którym będzie zlokalizowana m.in. filia CIS, KIS, biuro porad obywatelskich, świetlica socjoterapeutyczna oraz kluby: młodzieżowy i seniora.

Budynek przy ul. 3 Maja 10 będzie siedzibą **Hrubieszowskiego Centrum Dziedzictwa** (HCD), w którym będzie się mieściła m.in. Miejska Biblioteka Publiczna, która prowadzi Cyfrowe Archiwum Tradycji Lokalnej. HCD będzie integrowało lokalną społeczność, przyczyniało się do kształtowania postaw obywatelskich wynikających z bogatego dziedzictwa kulturowego miasta, co będzie miało istotny wpływ na ukazanie pozytywnych aspektów rewitalizacji Śródmieścia.

4.2. Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie dbałości o obiekty zabytkowe oraz w zakresie samowoli budowlanych

Komórki odpowiedzialne za przekazane informacje: Wydział Inwestycji i Rozwoju, Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego, Wydział Oświaty i Kultury

Urząd Miasta Hrubieszów współpracuje z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Lublinie – Delegatura w Zamościu, , zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa. Przystępując do prac związanych z inwestycją znajdującą się na obszarze ochrony konserwatorskiej lub dotyczącą obiektu będącego pod ścisłą kontrolą konserwatorską wymagane jest zachowanie wszelkich procedur, a mianowicie:

- uzyskanie wstępnych wytycznych konserwatorskich, na bazie których opracowywany jest projekt;
- uzgodnienie kompletnej dokumentacji projektowej;
- uzyskanie decyzji na prowadzenie robót;
- uzyskanie akceptacji konserwatora w przypadku wszelkich zmiany na etapie wykonawstwa;
- dokonanie odbioru konserwatorskiego.

Ponadto należy zaznaczyć, że wszelkie działania związane z prowadzeniem Gminnej Ewidencji Zabytków dla Gminy Miejskiej Hrubieszów (w tym aktualizacja, dodawanie lub usuwanie kart) odbywają się w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

4.3. Rewaloryzacja układu urbanistycznego (sieci ulicznej miasta w obrębie wyspy)

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego

W przypadku wszelkich inwestycji prowadzonych przez Wydział WNP, które związane są z obiektami zabytkowymi lub są prowadzone na terenie objętym ochroną konserwatorską – podmiot prowadzący inwestycję występuje do WKOZ o wyrażenie zgody na wydanie pozwolenia konserwatorskiego. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego zawierają zapisy dotyczące możliwości zabudowy, parametrów zabudowy terenów, na których obowiązuje zakaz zabudowy oraz parametrów nowowydzielanych działek.

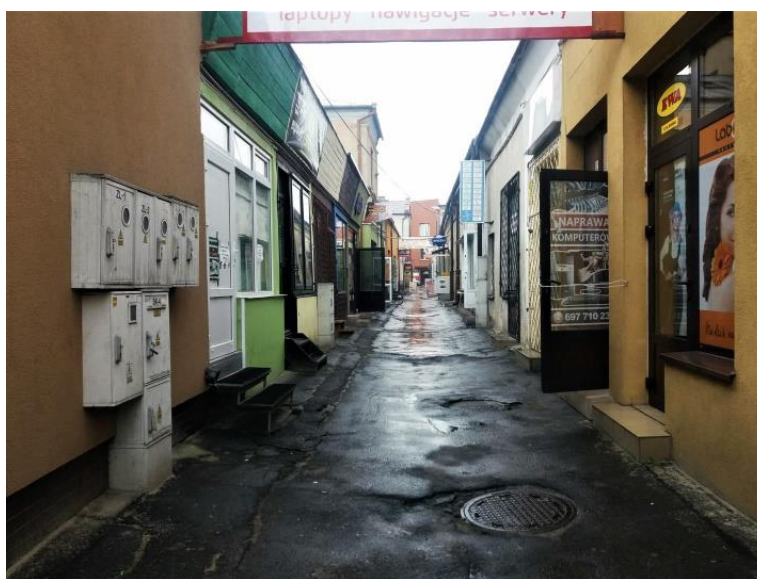
W latach 2019-2020 nie doszło do zmian sieci ulicznej w obrębie terenu objętego ochroną konserwatorską.

4.4. Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich zabytków stanowiących własność gminy (w miarę posiadanych do dyspozycji środków finansowych w budżecie oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych) oraz dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy (podjęcie stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowe przy zabytkach)

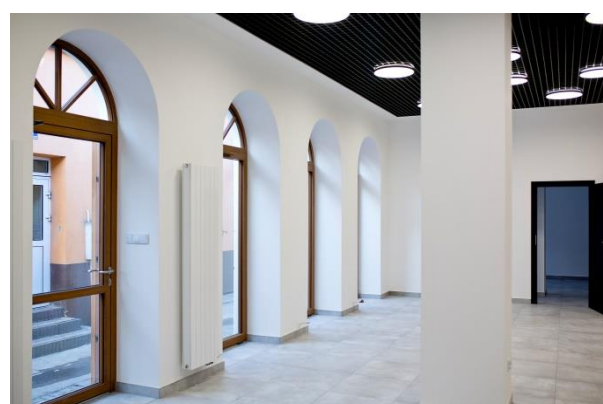
4.4.1. Rewitalizacja zabudowy kramów „Sutki”

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Inwestycji i Rozwoju

Program pilotażowy zapoczątkował prace związane z remontem zdegradowanej przestrzeni handlowo-usługowej (tzw. Hrubieszowskie Sutki). W ramach Modelowej Rewitalizacji Miast (MRM) wypracowano model w odniesieniu do Hrubieszowskich Sutek, którego celem było wypracowanie ścieżki postępowania mającej posłużyć wykonaniu remontu nieruchomości będącej prywatną własnością. Zaimplementowane procedury pokażą i posłużą innym miastom jak wykorzystać istniejący potencjał dziedzictwa historyczno-kulturowego. W ramach I etapu MRM wyremontowane zostały lokale będące własnością Gminy Miejskiej Hrubieszów. Remont obydwu lokali zlokalizowanych przy ul. Rynek „Sutki” (nr 15 i 17) został zakończony w 2020 r., a jego celem było m.in. stworzenie wzorcowego wyglądu elewacji frontowej dla sąsiadujących właścicieli oraz przywrócenia przynajmniej namiastki „starego Hrubieszowa”. W jednym z wyremontowanych w ramach projektu lokali mieści się punkt informacji o rewitalizacji, gdzie lokalni przedsiębiorcy mogą uzyskać informacje na temat rewitalizacji. W drugim wyremontowanym lokalu zlokalizowane zostało Hrubieszowskie Centrum Informacji Turystycznej.

Fot. Hrubieszowskie Sutki – stan pierwotny (źródło: UM Hrubieszów)

Fot. Hrubieszowskie Sutki – lokale wyremontowane w ramach projektu Modelowa Rewitalizacja Miast (źródło: UM Hrubieszów)

4.4.2. Remont budynku dawnego Syndykatu Rolniczego

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Inwestycji i Rozwoju

Projekt pn. „Hrubieszowskie Centrum Dziedzictwa szansą na ożywienie społeczno-gospodarcze w obszarze rewitalizacji” współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżetu państwa w ramach Osi Priorytetowej 13 Infrastruktura Społeczna, Działania 13.3 Rewitalizacja obszarów miejskich Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.

W ramach Modelowej Rewitalizacji Miast w 2017 r. wykonano dokumentację budowlano-wykonawczą na remont budynku przy ul. 3-go Maja 10. Docelowo w HCD mieścić się będą m.in. Centrum Wolontariatu, Miejsce Spotkań Młodych, Centrum Partnerstwa Publiczno-Społecznego oraz Miejska Biblioteka Publiczna, która prowadzi Cyfrowe Archiwum Tradycji Lokalnej. Nowe funkcje obiektu umożliwią realizację wielu projektów „miękkich” skierowanych do seniorów, członków organizacji pozarządowych, mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym itp.

Na przełomie listopada i grudnia 2019 r. wykonawca robót rozpoczął prace budowlane związane z rozbiórką przybudówek oraz zagospodarowaniem terenu budowy. W 2020 r. wykonywane były roboty budowlane dotyczące m.in.: remontu ścian fundamentowych, wymiany konstrukcji dachu i pokrycia, wymiany stolarki okiennej oraz prace w zakresie wykonania elewacji, instalacji elektrycznej i wodno-kanalizacyjnej, a także przyłączy sanitarnych. Przewidywany termin zakończenia realizacji projektu to grudzień 2021 r. Całkowita wartość zadania wynosi 16 183 069,90 zł, w tym dofinansowanie w kwocie 10 391 591,71 zł.

Fot. Budynek przy ul. 3 Maja 10 – stan pierwotny (źródło: UM Hrubieszów)

Fot. Budynek przy ul. 3 Maja 10 – aktualny stan zaawansowania prac (źródło: LubieHrubie.pl)

Fot. Budynek przy ul. 3 Maja 10 – aktualny stan zaawansowania prac (źródło: LubieHrubie.pl)

Fot. HCD – wizualizacja stanu docelowego (źródło: UM Hrubieszów)

4.4.3. Renowacja zabytkowych podziemi i oddanie ich do użytku na cele turystyczne

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Inwestycji i Rozwoju

Gmina Miejska Hrubieszów 10 stycznia 2019 r. zawarła z Powszechną Spółdzielnią Spożycwców w Hrubieszowie umowę użyczenia 10 pomieszczeń w części podziemnej. W tym samym roku opracowano dokumentację techniczną w ramach projektu pn. „*Rewitalizacja Śródmieścia Hrubieszowa szansą na eliminację zjawisk kryzysowych oraz ożywienie społeczno-gospodarcze miasta*”. W 2020 roku zadanie nie było realizowane

4.4.4. Odnowienie domu Wiktora Zina i utworzenie w tym miejscu np. miejsca spotkań artystów

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Inwestycji i Rozwoju

Obiekt jest własnością osób prywatnych. Budynek został wpisany w 2019 roku do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego. W 2019 roku budynek został udostępniony zwiedzającym. W roku 2020 przeprowadzono remont dachu budynku. Właściciele pozyskali ten cel środki z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Fot. Dom rodzinny prof. Wiktora Zina – stan aktualny (źródło: UM Hrubieszów)

4.4.5. Prace porządkowe na cmentarzach znajdujących się na terenie miasta

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Oświaty i Kultury

Cmentarz grzebalny (w tym: cmentarz katolicki, cmentarz prawosławny i wydzielony cmentarz wojenny), kaplica cmentarna oraz drzewostan znajdujący się na terenie cmentarza zostały jako całość wpisane do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Lubelskiego, a także ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków.

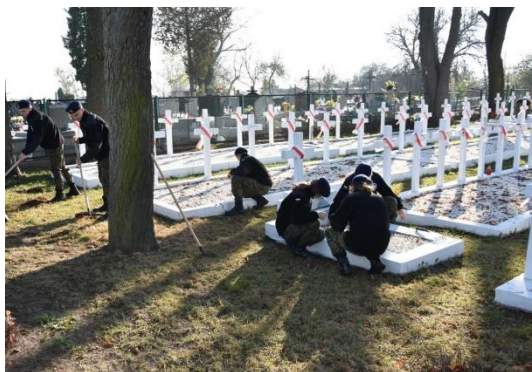
Administratorem cmentarza parafialnego (obejmującego cmentarz katolicki i cmentarz prawosławny) jest Parafia pw. Ducha Świętego w Hrubieszowie. Miasto Hrubieszów aktywnie wspiera administratora cmentarza w utrzymaniu porządku i należytego stanu obiektu, w szczególności poprzez stałą opiekę nad mogiłami wpisanymi do Gminnej Ewidencji Miejsc Pamięci Narodowej.

Urząd Miasta Hrubieszów wspiera również organizacyjnie Społeczny Komitet Ratowania Zabytków Cmentarza w Hrubieszowie w prowadzeniu corocznych kwest na rzecz odnowy zabytkowych pomników, znajdujących się na hrubieszowskim cmentarzu.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że Gmina Miejska Hrubieszów od wielu już lat przyjmuje na siebie ciężar utrzymania grobów i cmentarzy wojennych. W ramach zawieranych corocznie porozumień z Wojewodą Lubelskim – miasto (z własnej inicjatywy) zobowiązuje się do prowadzenia niezbędnych drobnych prac remontowych oraz bieżącego utrzymania wszystkich obiektów grobownictwa wojennego. Na realizację w/w zadań Wojewoda Lubelski przyznaje miastu niewielką dotację (w latach 2019 – 2020 wynosiła ona 3 000 zł rocznie). Na zlecenie Urzędu Miasta Hrubieszów – bieżące prace porządkowe prowadzone wykonywane są Miejską Służbą Drogową.

Ponadto w październiku 2019 r. został przeprowadzony remont mogił na Cmentarzu Wojennym w Hrubieszowie (czyszczenie i malowanie betonowych elementów mogił, wymiana grysu). Prace zostały wykonane przez Miejską Służbę Drogową przy wsparciu żołnierzy z 2. Hrubieszowskiego Pułku Rozpoznawczego.

Ogólne koszty poniesione w roku 2019 na utrzymania cmentarza wojennego wyniosły: 13 030,15 zł (w tym: 3 000 zł – dotacja celowa Wojewody Lubelskiego).

Fot. Prace remontowo-porządkowe prowadzone w 2019 r. na cmentarzu wojennym w Hrubieszowie (źródło: 2HPR)

4.4.6. Podejmowanie starań o uzyskanie środków finansowych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy pochodzących ze środków unijnych i budżetu państwa

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Oświaty i Kultury

W latach 2018 - 2019 na terenie cmentarza wojennego w Hrubieszowie doszło do kilku zdarzeń losowych, polegających na powaleniu drzew lub konarów drzew w wyniku działania silnego wiatru. Na skutek tych zdarzeń każdorazowo dochodziło do różnego rodzaju uszkodzeń infrastruktury cmentarza (ogrodzenie, instalacja oświetleniowa) oraz grobów lub pomników.

Fot. Uszkodzenia na cmentarzu wojennym w Hrubieszowie - rok 2019 (źródło: UM Hrubieszów)

W związku z wysokim ryzykiem dalszego uszkodzenia grobów wojennych i degradacji cmentarza wojennego, a także występującym zagrożeniem dla zdrowia i życia osób przebywających na terenie cmentarza oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie Miasto Hrubieszów podjęło decyzję o konieczności pilnego przeprowadzenia prac konserwatorskich w zakresie pielęgnacji drzewostanu cmentarza wojennego w Hrubieszowie.

W roku 2019 Gmina Miejska Hrubieszów zleciła i pokryła koszty wykonania kompleksowej Inwentaryzacji dendrologicznej drzew i krzewów wraz z programem prac konserwatorskich oraz wystąpiła do Wojewody Lubelskiego o zabezpieczenie i przekazanie środków finansowych, które zostaną przeznaczone na realizację niezbędnych prac.

Po uzyskaniu dotacji celowej w wysokości 25 000 zł, w roku 2020 zrealizowano następujące działania:

- uzyskano wymaganą dokumentację (pozwolenia na prace wycinkowe i konserwatorskie);
- wyłoniono wykonawcę robót;
- usunięto 12 drzew wraz z frezowaniem pni;
- wykonano cięcia korygujące, sanitarne, prześwietlające i techniczne 22 drzew;
- dokonano frezowania 7 szt. pni pozostałych w wyniku wycinki w latach ubiegłych;
- wykonano cięcia formujące i kształtujące krzewów (w ilości 163,1 m²);
- wykonano nasadzenia zastępcze w ilości 12 szt. drzew;
- wykonano niezbędne prace porządkowe.

Fot. Pielęgnacja drzewostanu na cmentarzu wojennym w Hrubieszowie - rok 2020 (źródło: UM Hrubieszów)

W okresie od 7.10 do 31.12.2019 r. Gmina Miejska Hrubieszów realizowała zadanie pn. **„Remont mogił żołnierzy - legionistów poległych w 1918 – 1920 roku, pochowanych na cmentarzu grzebalnym w Hrubieszowie”**, które uzyskało dofinansowanie ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu *„Groby i cmentarze wojenne w kraju”*.

Całkowity koszt realizacji zadania opiewał na kwotę: 83 135,70 zł, w tym:

- dotacja z MKiDN: 51 178,34 zł (61,56 %),
- wkład własny wnioskodawcy: 31 957,36 zł (38,44 %).

Głównym celem projektu było zatrzymanie dalszej degradacji, przywrócenie należytej rangi oraz zapewnienie jak najlepszego stanu obiektu. W wyniku realizacji zadania powstały nowe mogiły z płyt granitowych, na których ustawiono granitowe krzyże z imiennymi tabliczkami, a teren wokół mogił został wyłożony kostką brukową.

W zakresie tzw. „działań miękkich” promowane były walory historyczne i tożsamość patriotyczna w oparciu o wyremontowany obiekt, poprzez: wykonanie przez uczniów szkół podstawowych i liceów multimedialnych prezentacji związanych tematycznie z realizowanym projektem, organizację plenerowych zajęć edukacyjnych z historii, a także organizację uroczystości patriotyczno – religijnej i promocję działań projektowych.

Fot. Porównanie stanu pierwotnego mogił z efektem uzyskanym po zakończeniu realizacji projektu (źródło: UM Hrubieszów)

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Inwestycji i Rozwoju

W 2020 r Gmina Miejska Hrubieszów złożyła Kompletną Propozycję Projektu w ramach Programu „Rozwój Lokalny” finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014 – 2021. W projekcie zostały uwzględnione zadania remontowe przy zabytkach z Gminnej Ewidencji Zabytków m.in. kamienica przy ul. Plac Wolności, remont kolejnego lokalu w Sutkach oraz remont budynku przy ul. 3-go Maja 15A, będącego własnością Gminy Miejskiej.

4.4.7. Coroczne przeznaczanie środków z budżetu miasta na renowację zabytków wpisanych do rejestru zabytków

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Oświaty i Kultury

W grudniu 2020 r. został opracowany projekt *Uchwały Rady Miejskiej w Hrubieszowie w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Hrubieszów*. W dniu 18 grudnia 2020 r. w/w projekt uchwały został zgłoszony do zaopiniowania przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zgodnie z art. 7 ust 3 ustawy o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej).

Obecnie – po uzyskaniu pozytywnej opinii Prezesa UOKiK – projekt uchwały oczekuje na przedłożenie pod obrady Rady Miejskiej w Hrubieszowie.

4.4.8. Ochrona stanowisk archeologicznych poprzez zachowanie w stanie istniejącym z zakazem ingerencji mechanicznej w ich strukturę

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego

W latach 2019 – 2020 nie otrzymano informacji dotyczących odkrytych znalezisk. Informacje o stanowiskach archeologicznych zawarte są w zapisach oraz części graficznej Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Hrubieszów (MPZP). Również z MPZP wynika, że wszelkie prace na terenach stanowisk archeologicznych należy wykonywać pod nadzorem archeologicznym.

4.5. Umieszczanie zabytków rejestrowych oraz ewidencyjnych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, opiniowanie oraz realizacja prowadzonych prac w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków

Komórki odpowiedzialne za przekazane informacje: Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego, Wydział Inwestycji i Rozwoju

Wszystkie zabytki wpisane do Rejestru Zabytków oraz Gminnej Ewidencji Zabytków są uwzględniane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego – co jest zgodne z wytycznymi Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WKZ).

Wszelkie prace ingerujące w substancję zabytkową są opiniowane przez WKZ. Taki obowiązek wynika z zapisów ustawy Prawo budowlane i jest wymagane przez organ administracji architektoniczno-budowlanej (właściwego starostę), przy udzielaniu pozwolenia na budowę.

Prace przy zabytkach rejestrowych są wykonywane pod nadzorem konserwatorskim jeśli jest to wskazane w pozwoleniu konserwatorskim.

4.6. Ochrona panoramy miasta i stref ekspozycji wymienionych w GPOnZ

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego

W latach 2019 – 2020 nie dochodziło do żadnych zmian w zakresie zachowania istniejących dominant w obrębie wyspy. Łąki otaczające wyspę to tereny zalewowe zatem nie dochodzi do ich zmian na tereny o innym przeznaczeniu.

Nie prowadzono również żadnych działań w zakresie ustalenia strefy ochrony widokowej obejmującej układ urbanistyczny wyspy, w tym ochronę przedpola ekspozycji widokowej, zakazu wprowadzania elementów dominujących oraz usunięcia elementów degradujących widok.

4.7. Ochrona wartościowej tradycyjnej zabudowy w obszarze miasta, poprzez ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w tym odnawianie starych budynków, zgodne z zachowaniem oryginalnego wyglądu bryły i elewacji

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego

Gmina Miejska Hrubieszów nie ma wpływu na inwestycje w zabudowę dokonywane przez prywatnych właścicieli nieruchomości. Zapisy w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego muszą być respektowane przez inwestorów, natomiast każda inwestycja w obrębie wyspy podlega pozwoleniu konserwatorskiemu (niemniej w takich przypadkach to organy administracji i nadzoru architektoniczno-budowlanego sprawdzają zgodność zamierzeń z wydanymi pozwoleniami).

4.8. Ograniczenie wprowadzania i wielkości reklam oraz elementów informacji wizualnej w historycznym układzie urbanistycznym poprzez: określenie gabarytów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, stosowanie elementów o najwyższych standardach estetyczno - technicznych i elementów wolnostojących w skali adresowanej do odbiorców pieszych

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego

W Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego istnieją zapisy warunkujące ustawianie reklam, tablic informacyjnych (i innych) od uzyskania pozwolenia konserwatorskiego. Ponadto zapisy MPZP przewidują zakaz lokalizacji budynków, elementów małej architektury, ogrodzeń i nośników reklamowych w sposób powodujący zakłócenie widoku na zabytek, a także lokalizacji w obszarze wpisanym do rejestru zabytków wielkoformatowych tablic reklamowych i innych.

4.9. Egzekwowanie zapisów określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W przypadku uchwalania nowych planów, niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego

Każdy MPZP zawiera zapisy zgodne z wnioskami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i jest (przed uchwaleniem) uzgadniany z WKZ, natomiast egzekwowanie zapisów należy do organów administracji i nadzoru architektoniczno-budowlanego.

4.10. Aktualizacja studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Hrubieszów ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb zachowania krajobrazu kulturowego gminy miejskiej

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Hrubieszów jest zawsze aktualizowane zgodnie z wytycznymi i wnioskami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W latach 2019 – 2020 nie było aktualizacji.

4.11. Uzupełnianie i aktualizowanie Gminnej Ewidencji Zabytków

Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Oświaty i Kultury

Gminna Ewidencja Zabytków dla Gminy Miejskiej Hrubieszów (GEZ) jest prowadzona w sposób rzetelny i systematyczny. W latach 2019- 2021 nie dokonano wpisu nowych obiektów do GEZ i co za tym idzie – nie zakładano nowych kart.

W okresie lipiec – sierpień 2019 r. przeprowadzono kompleksową aktualizacją kart ewidencyjnych w zakresie naniesienia nowej numeracji ewidencyjnej działek, nazw ulic, numerów i daty wpisu obiektów do rejestru zabytków, a także opisów stanu zachowania oraz fotografii obiektów. W dniu 23 sierpnia 2019 r. zaktualizowana GEZ została przekazana do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków – Delegatura w Zamościu.

Opracowane karty adresowe są w miarę potrzeby udostępniane do celów projektowych lub badawczych służbom i podmiotom opracowującym wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy też inne programy (np. rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami).

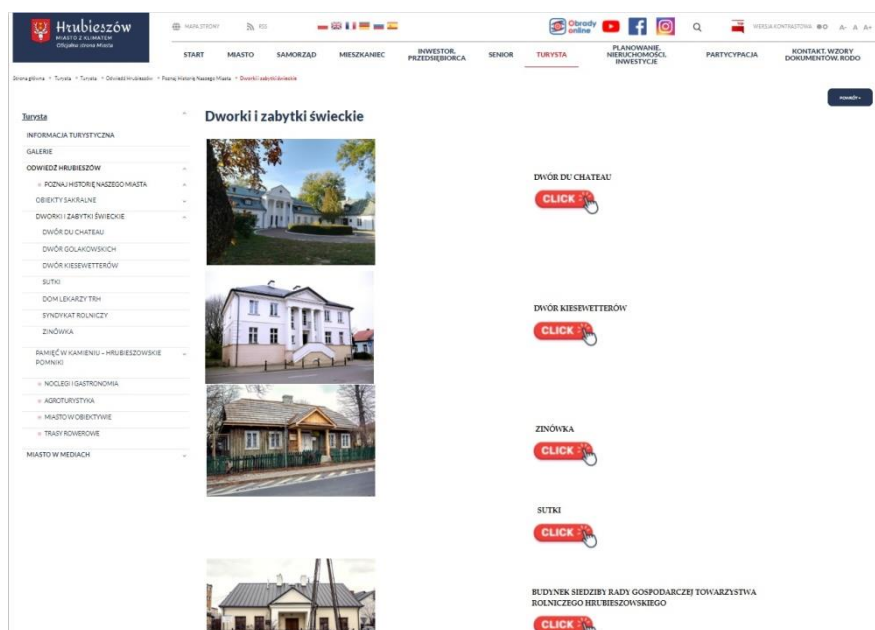
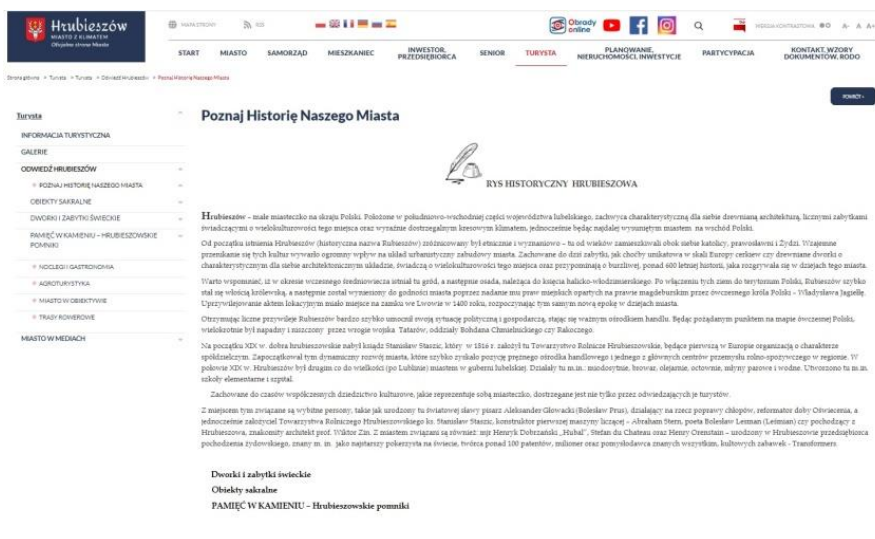
Ponadto na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Miejskiej Hrubieszów (<https://umhrubieszow.bip.lubelskie.pl/index.php?id=285>) opublikowano:

- ✓ wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków;
- ✓ wszystkie karty adresowe wchodzące w skład Gminnej Ewidencji Zabytków dla Gminy Miejskiej Hrubieszów;
- ✓ wykaz stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów.

4.12. Udostępnianie informacji o zabytkach i działaniach promocyjnych na stronie internetowej Urzędu Miasta

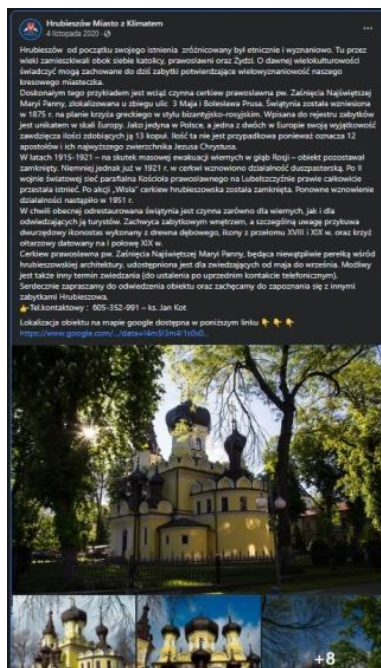
Komórka odpowiedzialna za przekazane informacje: Wydział Oświaty i Kultury

W latach 2019 – 2020 w sposób systematyczny dokonywano aktualizacji danych i informacji o zabytkach opublikowanych na stronie internetowej miasta. Efektem finalnym prowadzonych prac jest zakładka „Poznaj historię naszego miasta” (dostępna pod adresem: <https://www.miasto.hrubieszow.pl/page/poznaj-historie%20naszego-miasta>) zawierająca m.in.: rys historyczny Hrubieszowa, opisy, wskazanie lokalizacji i aktualne fotografie obiektów zabytkowych, a także podstronę „Pamięć w kamieniu” – traktującą o hrubieszowskich pomnikach.

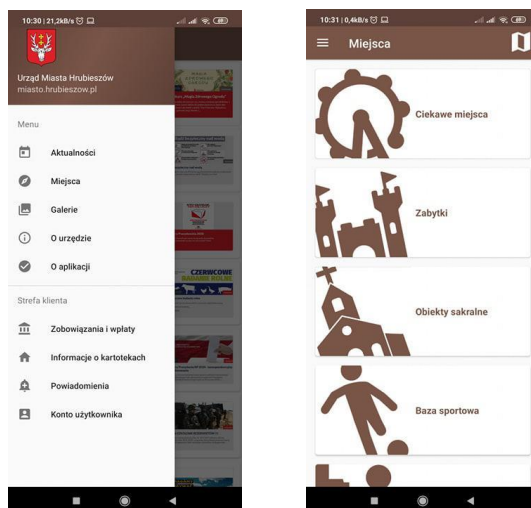
Fot. Przykłady publikacji zamieszczonych na oficjalnej stronie internetowej Miasta Hrubieszów.

W roku 2020 na miejskim profilu Facebook miał miejsce cykl publikacji dotyczący hrubieszowskich zabytków. W cotygodniowych odcinkach przedstawiano opisy i fotografie poszczególnych obiektów, przytaczając jednocześnie związane z zabytkiem ciekawostki i wydarzenia historyczne. W tym samym roku został uruchomiony profil FB dedykowany Hrubieszowskiej Informacji Turystycznej, na którym oprócz bieżących i przydatnych turystom informacji kontynuowano również w/w cykl opowieści o hrubieszowskich zabytkach.

Fot. Publikacje dotyczące hrubieszowskich zabytków – profil UM Hrubieszów na Facebooku.

Ponadto od 2020 r. w ofercie Urzędu Miasta Hrubieszów pojawiła się aplikacja na urządzenia mobilne - *eGmina*. Aplikacja adresowana jest do mieszkańców Hrubieszowa oraz osób przebywających czasowo na jej terenie. Informacje w niej zawarte pogrupowane są na strefę otwartą oraz strefę klienta. W zakresie strefy otwartej oprócz informacji o aktualnych wydarzeniach z życia miasta dostępna jest oferta turystyczna oraz informacje o ważnych obiektach położonych na terenie miasta, w tym o obiektach zabytkowych.

Fot. Aplikacja eGmina.

4.13. Wspieranie wszelkich przejawów działalności kulturowej i kulturotwórczej, współorganizowanie wystaw, konkursów, seminariów i innych działań propagujących wiedzę o historii i kulturze materialnej miasta, publikacja wydawnictw, przewodników i folderów promocyjnych oraz promocja obiektów zabytkowych podczas uroczystości organizowanych na terenie miasta

Komórki odpowiedzialne za przekazane informacje: Wydział Oświaty i Kultury, Hrubieszowski Dom Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna, miejskie szkoły podstawowe

Omawiając realizację założeń GPOnZ w tym zakresie należy zwrócić szczególną uwagę na działalność miejskich instytucji kultury.

Hrubieszowski Dom Kultury

W Hrubieszowskim Domu Kultury (HDK) funkcjonuje Historyczno - Edukacyjna Pracownia Tkacka, której działania skupiają się na odtwarzaniu historycznych wzorów kresowych kilimów ludowych, gromadzeniu i opiece nad jeszcze istniejącymi tkaninami historycznymi oraz tworzeniu izby pamięci na podstawie historii braci Gajewskich i ich spuścizny. Miejsce to obejmuje regionalną historię tkactwa sięgającą kilku wieków wstecz, a nawet do początków naszej ery poprzez reaktywowane tkactwo Gotów w Masłomęczu, przez wiek XIX i XX, aż po tkaczy współczesnych.

Fot. Działalność Historyczno-Edukacyjnej Pracowni Tkackiej (źródło: www.tkackapracowniahrubieszow.pl)

Kolejnym aspektem działalności HDK jest kultywowanie tradycji lokalnych oraz przekaz i transmisja regionalnej kultury ludowej poprzez propagowanie tańców lokalnych.

Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Hrubieszowskiej – to wybitny ambasador polskiej kultury, odbicie piękna i szlachetnych idei oraz ucieleśnienie najwartościowszych tradycji narodowych. W strukturze zespołu funkcjonuje: 5 grup tanecznych (dziecięcych i młodzieżowych), soliści i kapela zespołu, a także prowadzone są zajęcia wokalne dla dzieci młodszych (tzw. „rozśpiewalnia”) oraz 2 grupy baletowe (dla dzieci w wieku 4-6 lat i 7-9 lat).

Prowadzone przez instruktorów zajęcia ruchowe angażują umysł i ciało do nauki choreografii tańców tradycyjnych z różnych zakątków naszego kraju.

Popularyzacja kultury polskiej to nie tylko systematyczne zajęcia polegające na nauce tańców lokalnych i regionalnych, koncerty i występy na terenie miasta czy też wyjazdy zagraniczne, ale również organizowany przez Zespół Festiwal "Europa na ludowo". Festiwal ten odbywa się corocznie w Hrubieszowie, umożliwiając społeczności lokalnej poznanie folkloru innych narodów. Dzięki tej imprezie w Hrubieszowie wystąpiły zespoły z Macedonii, Serbii, Indii, Hiszpanii, Słowacji, Ukrainy, Białorusi, Włoch, Gruzji, Litwy i Słowenii.

Niebagatelną rolę w promowaniu tradycji lokalnej ma również rekonstrukcja i propagowanie ludowego stroju z haftem hrubieszowskim – prowadzone przez HDK oraz wspierane w ramach działalności Zespołu Pieśni i Tańca Ziemi Hrubieszowskiej.

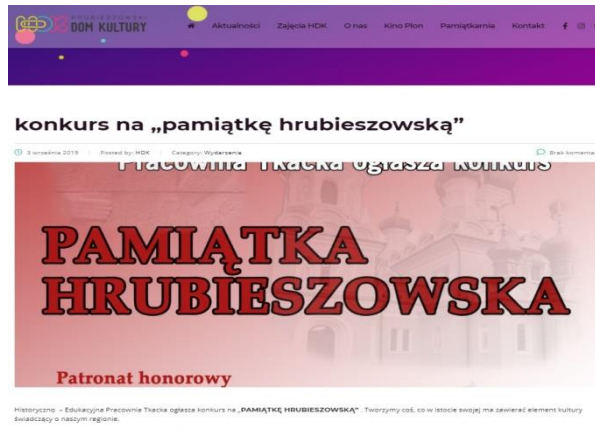

Fot. Tancerze ZPiT Ziemi Hrubieszowskiej występujący w „Kostiumie Hrubieszowskim” (źródło: www.folkgroup.hrubieszow.info)

Kolejną gałęzią działalności Hrubieszowskiego Domu Kultury – wpisującą się w realizację założeń zawartych w GPOnZ – jest organizacja bądź współorganizacja wszelkiego rodzaju wystaw, konkursów, seminariów i innych działań propagujących wiedzę o historii, zabytkach i kulturze materialnej i niematerialnej miasta. W latach 2019 – 2020 zorganizowano następujące wydarzenia:

- zajęcia edukacyjno-rekreacyjne adresowane do dzieci i młodzieży, propagujące tematykę historii związanej ze średniowiecznym Hrubieszowem (zajęcia realizowane podczas wakacji i ferii zimowych);

- plenery malarskie dla dorosłych (impreza cykliczna) i mini plener malarski dla dzieci, których tematyką był Hrubieszów i jego zabytki;
- Rubienalia (impreza cykliczna), w ramach których odbyły się „Potyczki żakowe” – turniej szkół miejskich w konwencji średniowiecznego Hrubieszowa;
- organizacja konkursów dla dzieci i dorosłych o historii miasta;
- „Pamiętkarnia” – wyrób, sprzedaż i propagowanie wyrobów rękodzielniczych opartych na wzornictwie z naszego regionu i tematyce ludowej.

Fot. Wydarzenia organizowane przez HDK w latach 2019 – 2020 (źródło: strona internetowa oraz facebook HDK)

19 września 2020 r. w Hrubieszowskim Domu Kultury odbył się wernisaż akwareli autorstwa Rafała Jana Patro pt. "Hrubieszów Prywatnie". Wystawa została przygotowana w ramach obchodów 620. rocznicy uzyskania praw miejskich przez Hrubieszów. Wśród prezentowanych akwareli znalazły się sceny miasta od lat 20-tych, do 80-tych ubiegłego wieku.

Fot. Wystawa akwareli Rafała Jana Patro "Hrubieszów Prywatnie" (źródło: UM Hrubieszów, LubieHrubie.pl)

Miejska Biblioteka Publiczna

Miejska Biblioteka Publiczna w Hrubieszowie (MBP) prowadzi archiwum społeczne: Cyfrowe Archiwum Tradycji Lokalnej (CATL), jako część ogólnopolskiego programu powstałego z inicjatywy Ośrodka KARTA w Warszawie.

CATL gromadzi, opracowuje i udostępnia skany fotografii i dokumentów z życia społecznego Hrubieszowa. W jego ramach biblioteka prowadzi działalność edukacyjną i popularyzującą zbiory i wiedzę o regionie, jego historii i zabytkach. MBP będąc organizatorem spotkań o tematyce historycznej, spotkań z regionalistami i ekspertami w dziedzinie historii – przygotowuje lub współtworzy wystawy i publikacje wykorzystujące zgromadzony materiał. Pozyskuje i współpracuje z partnerami i instytucjami zewnętrznymi w celu promocji historii i zabytków Hrubieszowa oraz zasobu CATL.

W latach 2019 – 2020 CATL wzbogacił się o ponad 1000 fotografii i dokumentów od 44 obecnych lub byłych mieszkańców Hrubieszowa. Zbiory CATL można przeglądać pod adresem: catl.mbphrubieszow.pl

Fot. Działalność CATL – strona internetowa CATL oraz jedna z wystaw (prezentowana w gablotach na ulicach miasta).

MBP przygotowuje materiały regionalne do publikacji, które poświęcone są zabytkom, wydarzeniom historycznym i ludziom związanym z Hrubieszowem. Biblioteka angażuje się w przygotowania publikacji przez inne podmioty, udostępniając fotografie i dokumenty z zasobu CATL. W latach 2019 – 2020 zajęła się dystrybucją kalendarza, pocztówek i zakładek przygotowanych podczas realizacji projektu „Pełna pamięć Twojego podwórka”.

W 2020 roku Miejska Biblioteka Publiczna w Hrubieszowie wraz z Centrum Archiwistyki Społecznej z Warszawy i Ośrodkiem KARTA realizowała projekt „Małe ojczyzny”, w ramach którego został przygotowany montaż świadectw „Hrubieszów 1939-44” i opublikowany w kwartalniku Karta w serii „Małe ojczyzny”. Na jego podstawie biblioteka nagrała i wypromowała audiobooka „Hrubieszów 1939-44”.

Fot. Realizacja projektu „Pełna pamięć Twojego podwórka” (źródło: UM Hrubieszów).

MBP jest ponadto organizatorem spotkań o tematyce historycznej, spotkań z regionalistami i ekspertami w dziedzinie historii, przygotowuje lub współtworzy wystawy i publikacje wykorzystujące zgromadzony materiał. Pozyskuje i współpracuje z partnerami

i instytucjami zewnętrznymi w celu promocji historii i zabytków Hrubieszowa oraz zasobu Cyfrowego Archiwum Tradycji Lokalnej.

W latach 2019 – 2020 biblioteka przygotowała i promowała zbiory CATL'u na następujących wystawach prezentowanych w gablotach na deptaku miejskim, w siedzibie biblioteki, w hali HOSiR lub w HDK, także podczas różnych uroczystości na terenie miasta:

- „Oni tworzyli potęgę hrubieszowskiej lekkoatletyki w latach 1970-1985”;
- „Utracone. Przedwojenne małe ojczyzny”;
- „Trener – i wszystko jasne!”;
- „Hrubieszów – historia ludzi i miejsc”;
- „Wiosenne porządki w hrubieszowskich albumach”;
- „Niezobowiązujący letni spacer”;
- „Pamięć Twojego Podwórka”.

NiefORMALNA grupa młodych Lokalsi, działająca przy Bibliotece zorganizowała grę miejską za pomocą kodów QR – „Hrubieszów jestem stąd!”. Uczestnicy indywidualnie pokonywali trasę odkrywając miejsca i zabytki miasta. W grze wzięło udział ok. 100 osób.

Fot. Wydarzenia organizowane przez MBP w latach 2019 – 2020 (źródło: strona internetowa MBP)

Niezwykle istotną rolę w promocji dziedzictwa kulturowego i pielęgnacji tożsamości regionalnej wśród hrubieszowskich dzieci i młodzieży odgrywają miejskie szkoły podstawowe. Poza przekazywaniem treści związanych z kulturą i historią, które zawarte są w programach nauczania takich przedmiotów szkolnych jak: język polski, historia, wiedza o kulturze, plastyka czy muzyka – prowadzone są także działania mające na celu budowanie tożsamości narodowej i regionalnej.

Do działań prowadzonych w tym zakresie można zaliczyć m.in.:

- ✓ prowadzenie tematycznych zajęć edukacyjnych, np.: historia regionalna na lekcjach historii i wiedzy o społeczeństwie, „Mój region, moja ojczyzna” – cykl zajęć realizowany w klasach 7 podczas zajęć geografii i godziny z wychowawcą, zajęcia wychowawcze na temat legend związanych z naszym regionem oraz prezentowanie wybitnych regionalistów;
- ✓ udział uczniów w różnego rodzaju wydarzeniach i uroczystościach, np.: miejskie uroczystości patriotyczne, lekcje muzealne, wydarzenia organizowane przez HDK i MBP, projekt „Narodowe czytanie”, konkurs recytatorski o Ziemi Hrubieszowskiej, konkursy wiedzy (o majorze Henryku Dobrzańskim, Bolesławie Prusie);
- ✓ wyjazdy i wycieczki, np.: do wioski Gotów, do Radomia na uroczystości z okazji 100. rocznicy urodzin Teresy Grodzieńskiej;
- ✓ opiekę nad Miejscami Pamięci Narodowej, mogiłami wpisanymi do Gminnej Ewidencji Zabytków czy też pomnikami zlokalizowanymi na terenie miasta;
- ✓ udział nauczycieli i pracowników SP1 jako wolontariuszy zaangażowanych w pracę w Społecznym Komitecie Ratowania Zabytków Cmentarza w Hrubieszowie.

Ponadto miejskie szkoły podstawowe organizują lub współorganizują wydarzenia i działania obejmujące swym zakresem merytorycznym zadania wpisane do GPOnZ. Należą do nich:

- ✓ wystawa tematyczna pt. „Kwiecień Miesiącem Pamięci Narodowej” (gazetki na korytarzach szkolnych w SP1);
- ✓ wystawa tematyczna związana z dniem patrona – Bolesława Prusa (SP1);
- ✓ stała wystawa na korytarzu szkolnym – tablica upamiętniająca 4. Pułk Piechoty i Legionistów spoczywających na cmentarzu w Hrubieszowie oraz tablica poświęcona Żołnierzom 2. Korpusu Wojska Polskiego gen. Władysława Andersa (SP1);
- ✓ organizacja Sali Pamięci poświęconej 27. Dywizji AK – region Hrubieszów (SP1);
- ✓ organizacja konkursu literacko-plastycznego „FOTO – Story z Prusem” (w ramach obchodów Dnia Patrona Szkoły – SP1);
- ✓ organizacja cyklicznych biegów przełajowych „W hołdzie bohaterom września” (SP1);
- ✓ przygotowanie tematycznych prezentacji multimedialnych oraz udział w uroczystościach odsłonięcia i poświęcenia mogił – działania w ramach realizowanego przez miasto Hrubieszów projektu „Remont mogił żołnierzy-

legionistów poległych w 1918-1920 roku, pochowanych na cmentarzu grzebalnym w Hrubieszowie”;

- ✓ organizowanie wystaw o Hrubieszowie na terenie szkoły (SP3);
- ✓ realizacja Projektu Niepodległościowego „Razem ze Sztafetą Ognia Niepodległości” – we współpracy z harcerzami z Hufca Zgierz (SP3);
- ✓ udział szkoły w corocznej kweście na rzecz ratowania zabytkowych nagrobków na hrubieszowskim cmentarzu (SP3);
- ✓ wzbogacanie Szkolnej Izby Pamięci w nowe eksponaty (SP3);
- ✓ organizacja szkolnego konkursu „Wiersze z piórnika” – XIX edycja poświęcona 620. rocznicy powstania Hrubieszowa, wydanie okolicznościowego Tomiku wierszy „Hrubieszów, moje miasto” (SP3);
- ✓ uczczenie 620. rocznicy powstania Hrubieszowa: przybliżenie uczniom zabytków miasta (w tym pomników przyrody), udział w akcji „620 drzew na 620-lecie Hrubieszowa” (polegający na zasadzeniu 200 świerków wokół szkoły), posadzenie na placu szkoły „Jubileuszowego Dębu Hrubieszowskiego „RUBIESZ 1400-2020” (SP3);
- ✓ organizacja Akademii z okazji Święta Patrona Szkoły – mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala” (SP3);
- ✓ organizacja spotkań ze świadkami historii związanymi z Hrubieszowem (SP3);
- ✓ wycieczki po Hrubieszowie śladami Patrona szkoły (SP3);
- ✓ organizacja konkursów „Henryk Dobrzański – bohaterem walk o niepodległość Polski” (SP3);
- ✓ projekty uczniowskie na temat historii, zabytków i ludzi związanych z Hrubieszowem (SP3);
- ✓ organizowanie wystaw o Hrubieszowie na terenie szkoły (SP3);
- ✓ udział uczniów w „Alercie Pamięci – Szare Szeregi 80” (SP3);
- ✓ współpraca z Wojskowym Kołem PTTK 25. Brygady Kawalerii Powietrznej w Tomaszowie Mazowieckim w zakresie wykorzystania zdjęć i informacji o Izbie Pamięci w Szkole Podstawowej Nr 3 do opracowania i publikacji artykułu pt. „Z mjr. Henrykiem Dobrzańskim „Hubalem” po Hrubieszowie”.

Kolejnym elementem realizacji zdefiniowanego w GPOnZ Priorytetu III – „*Promocja dziedzictwa kulturowego i pielęgnacja tożsamości regionalnej*”, były aktywne działania prowadzone w latach 2019 – 2020 przez ówczesny Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Hrubieszów (OKS).

W 2020 roku został wydany bogato ilustrowany album pt. „*Hrubieszów – miasto wczoraj i dziś*”. Publikację tego wydawnictwa poprzedziła kilkumiesięczna praca polegająca na zebraniu i opracowaniu materiałów archiwalnych (w dużej mierze pochodzących z bogatych zbiorów CATL), wykonaniu aktualnych zdjęć oraz przygotowaniu i redakcji warstwy tekstowej.

Efektem końcowym jest ponad 150 stronicowa niezwykła publikacja, wydana z okazji 620-lecia nadania praw miejskich Miastu Hrubieszów, ukazującą nie tylko jego wielowiekową historię, ale przede wszystkim miasto, które jest przyjazne i stara się wychodzić naprzeciw potrzebom swoich mieszkańców. Album „*Hrubieszów – miasto wczoraj i dziś*”, ukazuje miasto z dwóch perspektyw czasowych, za pośrednictwem fotografii i popularnych niegdyś pocztówek. Na kartach tej publikacji przeszłość spotyka się z teraźniejszością, by ukazać to co zachowało się najcenniejsze i pokazać jak zmienia i rozwija się nasze miasto.

Również w roku 2020 ukazało się przygotowane przez Wydział OKS wydawnictwo pt. „*Przewodnik Hrubieszowski*”. Przewodnik ten zaprasza czytelnika na spacer ulicami Hrubieszowa, ukazując jednocześnie jego bogatą i ciekawą historię oraz przybliżając obiekty zabytkowe i perełki architektoniczne. Wydawnictwo wzbogacono również o typowy informator turystyczny (hotele, miejsca noclegowe, restauracje itp.) oraz poglądową mapę miasta.

Kolejnym wydawnictwem współfinansowanym ze środków Gminy Miejskiej Hrubieszów jest wydana w 2020 roku książka autorstwa Zbigniewa Grochowskiego pt. „*Bolesławowi Prusowi (1847-1912) w podziękowaniu Miasto Hrubieszów. 950 (330 plus 620) zadań i rozwiązań w 620 rocznicę lokacji*”.

Jak czytamy w recenzji wydawniczej prof. dr. hab. Kazimierza Maliszewskiego: *”Publikacja jest wyjątkowa i wyróżnia się nie tylko liczbą zdjęć, ale i bogactwem treści podanej w przystępny sposób. [...] Książkę polecam nie tylko miłośnikom twórczości Bolesława Prusa i dziejów Hrubieszowa, ale także tym wszystkim, którzy interesują się wybitnymi pisarzami i urokliwymi miejscowościami”*.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w oparciu o powyższe wydawnictwo Wydział OKS we współpracy z autorem książki przygotował konkurs, adresowany do dzieci i młodzieży szkolnej, mający na celu popularyzację wiedzy o mieście. Konkurs miał się odbyć jako jedna z imprez wpisujących się w cykl wydarzeń realizowanych w ramach roku jubileuszowego miasta. Niestety ze względu na pandemię koronawirusa organizacja konkursu okazała się niemożliwa.

Ponadto w ramach działań związanych z promocją dziedzictwa kulturowego, służącą kreacji produktów turystyki kulturowej, Wydział OKS w latach 2019 – 2020 dokonywał stałej aktualizacji treści publikowanych na stronie internetowej miasta w zakresie atrakcji turystycznych miasta, rowerowych tras turystycznych, a także dostępnej bazy noclegowej i gastronomicznej.

Opracowano również „*Internetowy Przewodnik Turystyczny – Hrubieszów 2020*” oraz opracowano i wykonano nową tablicę informacyjną zlokalizowaną w parku miejskim.

5. Podsumowanie

W zakresie ochrony i opieki nad zabytkami Gmina Miejska Hrubieszów współpracuje z placówkami oświatowymi, instytucjami kultury, stowarzyszeniami, organizacjami społecznymi, fundacjami i kościołami – promując wartości materialne oraz niematerialne dziedzictwa kulturowego miasta. Zadania wspierane były również przez projekty edukacyjne i promocyjno-turystyczne mające na celu wzrost świadomości kulturalnej oraz rozbudzenie zainteresowania zabytkami wśród mieszkańców.

Gmina Miejska Hrubieszów okresie od 2019 r. do 2020 r. realizowała założenia GPOnZ wykorzystując do tego celu pełen wachlarz możliwości formalno-prawnych, finansowych i merytorycznych. Przedstawione w niniejszym sprawozdaniu działania pokazują, że miasto Hrubieszów aktywnie realizuje zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz promowania dziedzictwa kulturowego regionu.

Priorytety były realizowane wszechstronnie przez różnorodne i komplementarne zadania, które w całości prowadziły do osiągnięcia założonego celu. Zadania te obejmowały zarówno działania bezpośrednio wpływające na poprawę stanu zachowania zabytków, jak i projekty, upowszechniające i promujące lokalne dziedzictwo kulturowe oraz zwiększające świadomość społeczną w zakresie potrzeby jego zachowania.

Reasumując należy stwierdzić, że zadania określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Hrubieszów na lata 2019 – 2022 realizowane są w sposób przemyślany i zaplanowany, niejednokrotnie z wykorzystaniem środków finansowych pozyskiwanych ze źródeł zewnętrznych.